

Krúdy Gyula

nem hisz a babonás álomfejtésben, mégis foglalkozik vele

Nyilatkozik a P. M. H.-nak az Ady-afférről.

A Margitszigetre már megérkezett a nyár. A sziget egyenruhás, jegyződő örei unottan bóbiskolnak a vidám majusi nap suhogtaraiban. Tőlük kérdeztem meg, hol lakik Krúdy Gyula, a Margitsziget régi, nevezetes lakója.

Csikorog a friss, portalan kavics a lábam alatt. Ez a Margitsziget első köszönlése a látogató számára: még az ut is különösen és vonzóan tisztá és egységes. Aztán szembehallik felém az első virággyökök nagyszerű színe és illatpompája.

Trombitál a lóvasut. Nincs csak a a rozoga, idejéltmult miniatúr-omnibuszkocsi, hanem talán az elébefogott sovány gebe, sőt a nagybajuszos, zömök, magyaritipus fekete kalauz is a „régi jó idők” jóemlékü maradáka.

A lóvasut nagy zökkenésekkel elindul. A lógányok, igásmozdulat lovacsa egy birokrata unói, sinhezklőit egyenletességével vontat. A bakon kis fehérruhás, szőke baba-arca fiucska ült a kocsis ölében. A fiucska sugárzó boldogsággal a nagyszerű önbizalommal fogta a gyeplőt és „irányította” a lóvasutát. Kis ötszandós, okosozott, ápoltt pesti gyerek volt: nem a játékok élvezte, hanem elkomorlyodott büszke arccal azt érezte: most én viszem ezt a kocsi, amin 20 más nagy ember ül... Akáróságok „történelemcsináló” nagy államférfiak, akik kezükben fogják az élet predestinációs sinjein futó történelem gyeplőjét, de nem ők irányítják az eseményeket, hanem az események őket...

Krúdy Gyula a régi katólyban lakik. Hamar odaérünk. Egy régi, történelmi levegőt teremtő várkastély sziklaszerű romjaihoz épült egy csunya, falusias, egyemeletes ház. Különös hatást tesz az a látvány, amikor az utárs sárga meszelt fala a természetes régi kastély falába olvad s egy darab, de stílusos ablaknyíláson könnyű csipkefüggönyt lenget a szél.

Néhány perc hiányzik tizenkettőtől.

— Krúdyék még alszanak, — mondja az igazi szakácsnő-külsőjű szakácsnő.

Várni kell.

Tenniszező, pesti, lipótvárosi leányok sietnek haza ebédelni, rakettal a bókuk alatt. Csipkések, finomak, érdekesek. A sétáló nap lassan fölér a fejem fölé, ott megáll s forrón őrüdti sugaraiban a fejemet. Dél van. Egy melódikus zengésű budai harang megszólal. Magas hangon, mintha szopránzólamot énekelne. S valóban, egy ismeretlen karmester titkos intérére beugranak a többi szólamok. Egy másután szólalnak meg a harangok, Budáról, Pestről, Újpest felől, — csendő harangok koloratúrája, nagy harangok zengő bugása, együtt hangzik a nagyszerű harangkoncert soha meg nem figyelt, édes melódijai, olaszos zenéje. Itt, ebben a természet terem-

tette, melódikus csendben érvényesül csak szépen ez a muzika. Soha nem figyelhette meg az ember, hogy mennyi variációja van a harangzónak, mennyi művészi, zenei kifejezésre van alkalom, milyen hatásos a harangzengés fenséges crescendoja, — hangulatos, merengő elhalása.

Amikor a harangjáték véget ért s meleg, nyári, tunya terült el a sziget kihalt sötányán, Krúdy Gyulával egy vén, terebélyes plátán alá ülünk.

Szürke felöltő rajta, fekete keménykalap, frissen borotvált, telt arcán mindig valami pajkos, gyuronyos vonás látszik. Könynyed, derűs, jóvialli modora van, kedves, közvetlen és minden ruhadarabja kifogástalan. Igazi öreg gavallér benyomását kelti. Negyvennyolc évesnek mondja magát s nem is igen látszik többnek, de, hogy megismerem huszonnyolc esztendősi fiát: ifj. Krúdy Gyulát, valószínűnek tartom, hogy kedves, öreguras hiúságból jó néhány esztendőt letagadott a korából...

— Idéntől nagyon a Margitszigethez — mesélte —, néha hónapokig be sem megyek Budapestre. Inkább idejőznek ki hozzám. A forradalmi idők alatt elkötődött, hogy egy teljes évig nem hagytam el a szigetet. Pedig tizenkilenc júniusában, a kommunai alatti ellenforradalom idején majdnem kifűstöltek innen. Ágyu- s géplegyvertűz alatt állott jőideje a Margitsziget s a Duna mentén, Buda felé lövészárokat ástak.

— Közvetlenül a Károlyi-forradalom előtt kaptam ezt a lakást, még Polónyi Géza jóvoltából. Nagyon beteges voltam akkoriban s orvosi tanácsra kellett a Margitszigetre laknom. A kommunai idején nem akartam bemenni Pestre, mert undorodtam a politikai viszonyoktól. Ez az undorom megmaradt azután is és hónapokig elvonultan életem.

— Ezeknek a csendes hónapoknak a munkája volt az „Álmoskönyvem”. Ez talán a legnépszerűbb, legkaposabb valamennyi írásom közül. Egy teljes esztendőig folytattam stúdiómunkát, hogy a kellő anyagot összegyűjtem... A Nemzeti Muzéumból, valamint az Eszterházy-könyvtárból kihozattam minden idők és minden nemzetek valamennyi fellelhető álmoskönyveit, százegynéhány kötetet s mondhatom, izgatott érdeklődéssel mélyedtem el bennük. S összeállítottam gazdagon, szinte lexikonszerűen az összes babonákat, álomfejtéseket...

— Nagyon komolyan látszó hangon mondták ezeket. Anyira, hogy lehozatta egy példányát az Álmoskönyvnek s megmutatta ezt a furcsa, bogaras munkát, amelyben komolykodó beállításban, tudományos okadotlással, kommentárokkal, széjjegyzetekkel, forrásokra, „esetekre” való hivatkozással vannak olyan tudományos megállapítások fel-

dolgozva, hogy aki keményseprővel találkozik, az szerencsés lesz, — aki temetővel álmódott, az hosszú életű lesz, aki gyűrűt látott álmában, az meghódít egy nőt stb. — ilyen, talán több ezer babona...

Értetlenül, csaknem megbömböve néztem rá s talán különös hangsúllyal kérdeztem:

S Iró úr hisz ezekben?...

Egy pillanatig nem adott választ, kutató szemekkel ránézett s mikor látta, hogy itt világos választ kell adnia, cinikus mosollyal válaszolta:

— Nem — nem hiszek bennük, de érdekeinek, mulattatnak. Hát nem nagyszerű az, hogy naponla tucaijával hozza a posta a leveleket, melyekben kedves, naiv emberek küldik hívő álmaikat s megfejtést kérnek. Nagyszerű, különös dolgokkal találkozik az ember ezekben a levelekben. Csupa novella- és versstéma. Nincs Magyarországból jőnek ilyen levelek, hanem az utódállamokból, rengeteg Szlovákiából is. A napokban egy prágai magyar főiskolás diák küldötte be álmát. Olaszországból is jőnek levelek, magyar nőktől, magyar diáktól, Milánóból, Génuból, Triestből. Különösképpen érdekes, hogy Turóiban „működik” egy magyar jósnő, aki a komplikáltabb eseteket nekem küldi meg, velem konzultál, a professzorral... Erdélyből pláne sok levél jön, ott csupa babonás ember lakik...

— Nehogy azonban félreértsen. Ha egy gondolkodó ember szkepsisével kételkedem is abban, hogy álmoskönyvem kulcsa alapján képes vagyok mások álmaít megfejteni — a magam álmaiban feltétlenül hiszek. Ezeket persze nem babonák alapján igyekszem magyarázni, hanem tudományos, freudista készségemmel. Sok érdekes, hiteles esetet mesélhetnék a magam álmairól, de ezek nem a nyilvánosságra valók, mert főként szellemi természetűek.

— Az egész dologgal való kapcsolatomban onnan ered, hogy igen jó barátságban voltam, sőt hosszabb ideig együtt is laktam Ferenczi Sándor dr.-ral, a freudizmus magyarországi apostolával. Beszélgetéseink során sokat fejtegettük ezt a kérdést s kedvet csinált nekem hozzá. Mint minden íróember, én is könnyen befolyásolható vagyok — hiszen a hivatásunk az, hogy idegen impresszióknak tegyünk ki magunkat — s annyira felhívta az érdeklődésemet a pszichoanalízisre, hogy tülzetesen foglalkozni kezdtem vele.

— Különbösen is az a meggyőződés, hogy a regény és novella nem fontosak, mesterség és megélhetési eszköz csupán — az azonban, hogy az ember valami tiltakozó ösztön hajtására belenéz s esetleg bele is lát a mások lelkébe — ez a művészet...

— Meglehetősen hosszú írói pályá tapasztalatai tanítottak meg erre. Ebben az évben van az ugnevezett huszonöt éves írói jubileumom. Nyiregyházán csinálták egy kis ünnepeket ebből az alkalomból. Hogy mit éreztem a jubileumom alkalmából? Szerettem volna nem jelen lenni. Nagyon unalmas dolog, ha az embert ünneplik...